

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG.410.12.2.2023

Pan Grzegorz Kielczyk
Nadleśniczy Nadleśnictwa Lubsko

PGL LP Nadleśnictwo Lubsko
ul. Emilii Plater 15
68-300 Lubsko

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/057 – Realizacja projektu strategicznego „Leśne gospodarstwa węglowe”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Lubsko, ul. Emilii Plater 15, 68-300 Lubsko (dalej: <i>Nadleśnictwo</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Kielczyk, Nadleśniczy Nadleśnictwa Lubsko (dalej: <i>Nadleśniczy</i>), od dnia 1 sierpnia 2023 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: 1. Leszek Banach, Nadleśniczy Nadleśnictwa Lubsko dnia od 1 maja 2018 r. do dnia 28 lipca 2023 r., 2. Grzegorz Kielczyk, p. o. Nadleśniczego Nadleśnictwa Lubsko od dnia 26 kwietnia 2017 r. do dnia 30 kwietnia 2018 r., 3. Bogdan Olejniczak, Nadleśniczy Nadleśnictwa Lubsko od dnia 18 maja 1998 r. do dnia 25 kwietnia 2017 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Planowanie i realizacja przez nadleśnictwa Projektu Leśne Gospodarstwa Węglowe.
Okres objęty kontrolą	Lata od 1 stycznia 2017 roku do dnia zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze.
Kontroler	Katarzyna Smereczyńska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/72/2023 z 13 lipca 2023 r.

(akta kontroli str.1-2)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia realizację przez Nadleśnictwo Projektu Leśne Gospodarstwo Węglowe.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Nadleśnictwo sporządziło Program Węglowy (PW) w oparciu o dane uzyskane od Zakładu Informatyki Lasów Państwowych, zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami. Nie zawierał on danych dotyczących szacunkowej wielkości biomasy w wydzielonych terenach leśnych, na których realizowano ww. projekt. Z przyczyn niezależnych od Nadleśnictwa PW nie uwzględniał również wszystkich wydzieleni, przewidzianych do objęcia programem. Nadleśnictwo nie uczestniczyło w procesach wyliczeniowych na potrzeby Programu Węglowego oraz nie posiadało danych co do ilości faktycznie uzyskanej dodatkowej wielkości biomasy oraz dodatkowo pochłoniętego CO₂ w okresie realizacji projektu, a także możliwości technicznych, które pozwalały na samodzielne obliczenie tych wielkości.

Działania zaplanowane do wykonania w Programie Węglowym, będące zarazem działaniami dodatkowymi w stosunku do założeń ujętych w Planie Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa, mieściły się w katalogu tzw. działań dodatkowych oraz były realizowane na bieżąco.

Działania dodatkowe realizowane na terenie Leśnego Gospodarstwa Węglowego, zostały przez Nadleśnictwo prawidłowo przygotowane i zlecone do wykonania podmiotom zewnętrznym, wyłonionym w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych w ramach przetargów nieograniczonych, obejmujących zakresem usługi leśne realizowane na terenie całego Nadleśnictwa w szerszym zakresie. Umowy na wykonanie usług z zakresu gospodarki leśnej umożliwiały terminową realizację wszystkich działań dodatkowych zaplanowanych w PW.

Nadleśnictwo rzetelnie, zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości ewidencjonowało i rozliczało otrzymane środki finansowe w ramach realizowanego projektu. Sprawozdania z realizacji Programu Węglowego sporządzano rzetelnie, zgodnie z obowiązującymi regulacjami wewnętrznymi oraz terminowo, poza sprawozdaniem za 2020 r.

W okresie realizacji ww. projektu, Nadleśnictwo nie realizowało żadnych przedsięwzięć ze wskazań nabywców JDW.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Planowanie i realizacja przez nadleśnictwa Projektu Leśne Gospodarstwa Węglowe

Opis stanu
faktycznego

1. Nadleśnictwo realizowało Projekt „Leśne gospodarstwo węglowe” (dalej: *Projekt LGW*)⁴ od 2017 r. na 156 wydzielonych terenach leśnych (dalej: *wydzielenia*), znajdujących się we wszystkich 17 leśnictwach wchodzących w jego skład. Wydzielenia, na których były realizowane tzw. działania dodatkowe⁵, stanowiły Leśne Gospodarstwo Węglowe (dalej: *LGW*) o łącznej powierzchni wydzieleń 417,96 ha, w tym: w Leśnictwie Przyborowice 14,7 ha, Leśnictwie Starosiedle 25,96 ha, w Leśnictwie Dąbrowa 41,43 ha, w Leśnictwie Mierków 31,12 ha, w Leśnictwie Biecz 10,04 ha, w Leśnictwie Jezioro Dolne 55 ha, w Leśnictwie Nowa Rola 6,72 ha, w Leśnictwie Nabłotno 14,1 ha, w Leśnictwie Marianka 91,38 ha, w Leśnictwie Tuplice 44,37 ha, w Leśnictwie Zasięki 10,53 ha, w Leśnictwie Gręzawa 17,4 ha, w Leśnictwie Świbna 5,51 ha, w Leśnictwie Jasień 15,63 ha w Leśnictwie Łukaw 15,37 ha, w Leśnictwie Bronice 15,12 ha oraz w Leśnictwie Czarna 3,58 ha.

(akta kontroli str.4-20)

Przeprowadzone w trakcie kontroli NIK oględziny pięciu wybranych wydzieleń⁶ wykazały, że tereny LGW różniły się od pozostałych powierzchni leśnych wiekiem drzewostanu oraz różnorodnością gatunkową. Dwa wydzielenia ogrodzone były siatkami, ze względu na położenie oraz możliwość zgryzania młodych sadzonek przez zwierzyń⁷. Na terenie jednego wydzielenia zastosowano odnowienie naturalne sosny, jedynego gatunku porastającego wydzielenie⁸, a na kolejnych dwóch⁹ dokonano podsadzenia II piętra sadzonkami buka. Ze względu na brak presji zwierziny oraz bogatą bazę pokarmową w otoczeniu, wydzielenia te nie zostały ogrodzone.

(akta kontroli str.21-30)

Wyboru powierzchni LGW Nadleśnictwo, jako wytypowane do I etapu projektu dokonało po spotkaniu, które odbyło się w dniu 20 września 2016 r. w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych w Warszawie (dalej: *DGLP*), na którym zostały

³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ Dyrektor Generalny Lasów Państwowych (dalej: *DGLP*) w dniu 17 stycznia 2017 r. wydał zarządzenie nr 2 w sprawie realizacji w formie wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych projektu rozwojowego o charakterze pilotażowym pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe” (B. I. LP z 2017 r. Nr 2, poz. 17), (dalej: *zarządzenie w sprawie realizacji Projektu LGW z 2017 roku*), uchylone następnie zarządzeniem DGLP LP nr 67 z dnia 14 września 2018 roku w sprawie realizacji projektu rozwojowego pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe” (B. I. LP Nr 10, po. 152), z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2018 r. (dalej: *zarządzenie w sprawie realizacji Projektu LGW*). Zarządzenie z 2018 roku było stanowiło podstawowy dokument, w którym określono zasady Projektu LGW i na podstawie którego Projekt LGW był realizowany.

⁵ Czynności z zakresu gospodarki leśnej, wykraczające poza standardowy tryb postępowania dla danych warunków w danej lokalizacji lub/i nie ujęte w aktualnie obowiązującym planie urządzenia lasu (dalej: *PUL*), mające na celu uzyskanie dodatkowej ilości pochłoniętego dwutlenku węgla w okresie prognostycznym w efekcie ich realizacji (§ 2 ust 1 pkt 6 zarządzenia w sprawie realizacji Projektu LGW).

⁶ Oględzinom poddano wydzielenia o następujących adresach leśnych: 14-07-1-09-226c-00, 14-07-1-10-428-d-00, 14-07-2-13-165-h-00, 14-07-2-15-249-a-00, 14-07-2-15-292-g-00.

⁷ Na wydzieleniu nr 14-07-1-10-428-d-00 przeprowadzono metodą Sobańskiego podsiew dębu szypułkowego, a na wydzieleniu nr 14-07-2-13-165-h-00 działka została zalesiona dębem szypułkowym, lipą, klonem, jaworem oraz sosną.

⁸ 14-07-1-09-226c-00.

⁹ 14-07-2-15-249-a-00, 14-07-2-15-292-g-00.

przedstawione podstawowe założenia programu LGW. Następnie Nadleśnictwo otrzymało z Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych (dalej: CKPŚ) materiały przedstawiające podstawowe informacje o projekcie LGW oraz o optymalnych działaniach dodatkowych mających na celu uzyskanie efektu dodatkowego pochłaniania CO₂. Zadaniem Nadleśnictwa było zaproponowanie listy wydzieleń, w których mogłyby być projektowane i realizowane dodatkowe działania gospodarcze a także dla celów porównawczych tzw. referencyjnych, listę wydzieleń, na których gospodarka leśna miała przebiegać zgodnie z planem urządzenia lasu (dalej: PUL). Nadleśnictwo zaproponowało i przekazało¹⁰ do CKPŚ konkretne lokalizacje, wraz z opisem drzewostanu, działaniem dodatkowym, powierzchnią działania oraz możliwym terminem realizacji.

W dniu 22 września 2017 r. Nadleśnictwo wraz z Biurem Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej (dalej: BULiGL) Oddział w Gorzowie Wlkp. protokolarnie dokonało wyboru ostatecznego wykazu wydzieleń LGW i referencyjnych dla Nadleśnictwa.

W dniu 16 stycznia 2018 r. Nadleśniczy wystąpił do RDLP z wnioskiem o sporządzenie aneksu do Planu Urządzenia Lasu (dalej: PUL)¹¹. RDLP poinformowała o braku konieczności sporządzania zmian w taksacji, powołując się na pismo z DGLP z 20 lutego 2018 r.¹². Zabiegi w ramach Projektu LGW zostały wpisane w PUL obowiązującym na lata 2019-2028 jako odbywające się poza PUL. Wybór lokalizacji LGW nie był przedmiotem uzgodnień z Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Zielonej Górze (dalej: RDLP).

(akta kontroli str. 39-102, 104-107, 109-140)

W Nadleśnictwie powierzchnie wybrane do LGW stanowiły w 74% siedliska borowe, w 26% były to żyzniejsze siedliska lasowe. Głównymi gatunkami w wybranych do PW wydzieleniach były drzewostany: sosny (89,3%), świerku (6,3%) i brzozy (4,4%). Średni wiek gatunku panującego na powierzchni wydzieleń wg PW dla poszczególnego drzewostanu wynosił: sosna – 69 lat, świerk – 44 lata, brzoza – 42 lata. Ogólny średni wiek drzewostanu w chwili naboru powierzchni do PW wynosił 66 lat.

(akta kontroli str.103)

Wskazówki gospodarcze zapisano w PUL dla Nadleśnictwa na okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2028 roku¹³ (dalej: PUL) dla wydzieleń, które zostały zatwierdzone do realizacji w ramach Projektu LGW, jako czynności odbywające się poza PUL. Wg zapisów na powierzchni 417,96 ha (156 wydzieleń) zaplanowano zadania właściwe dla LGW. Natomiast pozostały obszar o powierzchni 94,29 ha (38 wydzieleń) stanowiły wydzielienia, na których znajdował się drzewostan referencyjny (porównawczy) o najbardziej zbliżonych cechach taksacyjnych do wydzieleń zgłaszanych do LGW.

Zabiegi w ramach Projektu LGW planowano na obszarze 308,99 ha¹⁴, na wszystkich wydzieleniach lub tylko na ich części, w szczególności:

- W-ODOD – odnowienie prowadzone tzw. metodą Sobańskiego – 134,9 ha,
- W-ONAT – odnowienie naturalne – 6,19 ha,

¹⁰ W dniu 20 lutego 2017 r.

¹¹ Obowiązującym w latach 2009-2018.

¹² Pismem nr OS.011.7.1.2018 skierowane zostało do Nadleśniczych biorących udział w Projekcie LGW.

¹³ Sporządzony zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1356), dalej: *ustawa o lasach* został zatwierdzony przez Ministerstwo Środowiska w dniu 8 lipca 2019 r. (pismo nr DL-WGL.4100.22.2019).

¹⁴ Powierzchnia objęta zabiegami została pomniejszona o 108,97 ha, tj. o pozostawione lub planowane do pozostawienia biogrupy stanowiące rezerwuár życia biologicznego dla nowego pokolenia lasu oraz cenne dla przyrody drzewa dziuplaste lub fragmenty z podszytem, mrowiskami, norami itp.

- W-PODS – podsadzenia – 149,39 ha,
- W-WREBN – skracanie kolei rębny – 8,65 ha,
- W-ZALES – zalesienia powierzchni otwartych – 9,86 ha.

(akta kontroli str.108-109, 117, 169-171)

2. Program Węglowy (dalej: PW)¹⁵ jako podstawowy dokument, którego celem było zestawienie projektowanych działań dodatkowych w leśnictwie LGW wraz z ich przewidywanym efektem dodatkowego pochłaniania CO₂, został sporządzony przez Nadleśnictwo na lata 2018-2046. Dnia 24 września 2018 roku Nadleśnictwo, niezwłocznie po udostępnieniu przez Zakład Informatyki Lasów Państwowych (dalej: ZILP) specjalnego portalu dedykowanego nadleśnictwom biorącym udział w Projekcie, wygenerowało PW, który w dniu 27 września 2018 roku został wysłany do RDLP celem zaopiniowania, a następnie przesłany do Wydziału Koordynacji Projektów Rozwojowych w DGLP. W ramach opracowania PW, rolą pracownika Nadleśnictwa było dokonanie wyboru z listy wydzielenia objętego projektem LGW oraz wybranie działania realizowanego w ramach Projektu LGW, sprawdzenie i ewentualne skorygowanie danych (m.in. rok i planowane do wykonania działania wg programu węglowego).

(akta kontroli str. 132-137, 152-159, 169-171)

PW został sporządzony zgodnie z wzorem określonym w załączniku nr 4 do zarządzenia w sprawie realizacji Projektu LGW oraz zawierał m.in.: adres leśny danego wydzielenia, charakterystykę taksacyjną wydzielenia leśnego na początku okresu prognostycznego, szacunkową zawartość węgla w wydzieleniu leśnym na początku okresu prognostycznego bez działań i z działaniami dodatkowymi), szacunkową zawartość węgla w wydzieleniu leśnym na koniec okresu prognostycznego (bez działań dodatkowych, z działaniami dodatkowymi oraz dodatkowość CO₂), a także rok realizowania programu w okresie prognostycznym oraz działania planowane do wykonania wg PW (kod działania, liczba, jednostka miary). Nie zawierał jednak danych o szacunkowej wielkości biomasy w wydzieleniu leśnym na początku i na koniec okresu prognostycznego, w tym bez działań dodatkowych, z działaniami dodatkowymi oraz podaniem dodatkowej ilości biomasy, do czego zobowiązywał § 11 ust. 1 Zarządzenia nr 67, a wskazanie tych danych przewidywał wzór PW.

Nadleśniczy wyjaśnił, że zgodnie z § 3 ust. 1 Zarządzenia nr 67 DGLP z dnia 14.09.2018 r. *ustalenie działań w zakresie gospodarki leśnej mogących wywołać efekt dodatkowej akumulacji węgla organicznego w poszczególnych elementach ekosystemu leśnego oraz opracowanie metod pomiaru efektu realizacji tych działań jest zadaniem realizowanym w ramach projektu badawczego. (...) prace w tym zakresie były realizowane przez konsorcjum badawcze. Nadleśnictwo Lubsko nie wchodziło w skład tego konsorcjum. Nadleśnictwo nie brało udziału w procesie szacowania wielkości biomasy oraz zawartości węgla w wydzieleniach leśnych.*

(akta kontroli str. 130-137, 160-171)

Nadleśnictwo nie dokonywało specjalnych obliczeń na potrzeby PW. Wyniki szacowania efektu projektu, tj. rozmiaru dodatkowego pochłaniania CO₂, generowane były w sposób automatyczny, z wykorzystaniem oprogramowania CBM-CFS3, o którym mowa w § 11 ust. 1 zarządzenia w sprawie realizacji Projektu LGW. W Nadleśnictwie nie dokonywano specjalnych obliczeń na potrzeby PW. Dane

¹⁵ Zgodnie z § 11 ust. 1 zarządzenia w sprawie realizacji Projektu LGW, wyniki szacowania efektu projektu, dotyczące przewidywanego wzrostu wielkości biomasy oraz rozmiaru dodatkowego pochłaniania w efekcie projektowanych działań dodatkowych dla okresu prognostycznego, zawierają Programy Węglowe, opracowywane przez nadleśnictwa na podstawie wyników modelowania za pomocą oprogramowania Carbon Budget Model of the Canadian Forest Sector (dalej: CBM-CFS3) dla nadleśnictwa w rozbiu na poszczególne wydzielenia.

obliczeniowe dla poszczególnych wydziałów PW generowane były w sposób automatyczny na specjalnie przygotowanym przez ZILP portalu dedykowanym LGW.

(akta kontroli str. 130-137)

Dodatkowa ilość pochłoniętego CO₂ określona w PW dla poszczególnych wydziałów, dla których sporządzono dokument, była zgodna z ilością określoną dla Nadleśnictwa w Zbiorczym PW¹⁶ i wynosiła 38 102 t.

Nadleśnictwo nie wygenerowało ze względów technicznych kart PW dla 15 wydziałów¹⁷, tj. 23,49 ha (5,6%) powierzchni objętej PW. W związku z tym trudno określić czy dodatkowa ilość pochłoniętego dwutlenku węgla określona dla Nadleśnictwa w Zbiorczym Programie Węglowym stanowiącym załącznik nr 1 do decyzji nr 134 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 2 września 2019 r. w sprawie zatwierdzenia Zbiorczego Programu Węglowego (ZPW), ustalenia rezerwy Jednostek Dwutlenku Węgla (JDW), ceny jednostkowej JDW oraz Regulaminu sprzedaży w aplikacji e-klimat.lasy.gov.pl¹⁸, została prawidłowo oszacowana.

Nadleśniczy wyjaśnił, że: *przedłożony PW nie zawiera wszystkich wydziałów ze względu na brak przekazania tych danych przez zespół Instytutu Badawczego Leśnictwa. Wspomniane wydziały zostaną uzupełnione przy najbliższej rekalkulacji za pomocą modelu CBM-CFS3 (...), a powierzchnia działań dodatkowych na wskazanych wydziałach nie wpłynie znacząco na końcowy wynik modelowania.*

(akta kontroli str. 31-35, 160-162, 164-167)

Nie wystąpiła sytuacja, w której dodatkowa ilość pochłoniętego CO₂, w wygenerowanych przez Nadleśnictwo kartach PW dla poszczególnych wydziałów, była mniejsza od tej analogicznej wielkości bez działań dodatkowych.

(akta kontroli str. 160-162, 164-166)

Działania dodatkowe w PW zaplanowano do realizacji na wszystkich wydziałach PW, w tym: w 2017 roku na pow. 2,28 ha, w 2018 r. na pow. 24,54 ha, w 2019 r. na pow. 70,5 ha, w 2020 roku na pow. 45,25 ha, w 2021 roku na pow. 38,25 ha, w 2022 r. na pow. 42,89 ha, w 2023 roku na pow. 31,16 ha, a w 2024 roku na pow. 54,12 ha. Udział procentowy działań dodatkowych na powierzchniach wydziałów PW objętych zabiegami w poszczególnych latach kształtował się następująco: w 2017 r. – 0,74%, w 2018 r. – 7,94%, w 2019 r. – 22,82%, w 2020 r. – 14,64%, w 2021 r. – 12,38%, w 2022 – 13,88% i 2023 r. – 10,08%. W 2024 roku działania dodatkowe zaplanowano do realizacji na 17,52% powierzchni wydziałów.

Wyboru planowanych działań dodatkowych dokonano na poziomie Nadleśnictwa. Dane te były przesyłane do weryfikacji do CKPS, a ostateczną listę wydziałów zaakceptował Nadleśniczy. Wybierając odpowiednią lokalizację dla poszczególnych działań kierowano się celem projektu, czyli maksymalnym zwiększeniem pochłaniania CO₂. Pod uwagę brano przede wszystkim możliwości wykorzystania potencjału siedliska.

(akta kontroli str. 36-38, 141-151)

¹⁶ Zgodnie z decyzją nr 134 Dyrektora Generalnego LP z dnia 2 września 2019 r.

¹⁷ Nadleśnictwo, w piśmie z dnia 27.09.2018 r., zn. spr. ZG.011.3.2018.KB poinformowało RDLP o braku PW dla poszczególnych wydziałów.

¹⁸ B.I.LP.2019.10.117.

Zaplanowane przez Nadleśnictwo w PW działania realizowane w ramach LGW, uwzględnione w PUL, mieściły się w katalogu działań dodatkowych wyszczególnionych w pkt 1 ppkt 1 i 2 załącznika nr 5 do zarządzenia w sprawie realizacji projektu LGW. Nadleśnictwo nie planowało działań¹⁹, o których mowa w pkt 1 ppkt 3 – 6 ww. załącznika nr 5.

(akta kontroli str.117, 141-146)

Działania dodatkowe w ramach LGW, były wykonywane przez Zakłady Usług Leśnych (dalej: ZUL, ZUL-e) m.in. z użyciem ciągnika rolniczego z pługiem leśnym lub pługiem zagregowanym z siewnikiem oraz kosi spalinowej na wysięgniku.

(akta kontroli str. 31-34)

3. Wykonawcami prac w ramach działań dodatkowych realizowanych na terenie LGW były:

- ZUL-e wykonujące prace na terenie Nadleśnictwa w ramach zawartych umów na wykonanie usług z zakresu gospodarki leśnej²⁰,
- Ośrodek Transportu Leśnego w Świebodzinie, który jest jednostką organizacyjną Lasów Państwowych.

W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki zlecenia wykonania działań dodatkowych (zadań z zakresu gospodarki leśnej określonych w PW) realizowanych w ramach LGW pracownikom Nadleśnictwa na podstawie odrębnych umów cywilnoprawnych (zlecenie lub o dzieło).

Działania dodatkowe z zakresu gospodarki w ramach Projektu LGW zlecano ZUL, które zostały wybrane w ramach postępowań o udzielenie zamówień publicznych oraz regulacji wewnętrznych w zakresie ich udzielania. W latach 2017-2023 Nadleśnictwo zawarło 29²¹ umów na wykonanie usług z zakresu gospodarki leśnej. Wszystkie umowy zawarto po przeprowadzeniu szerszych postępowań w trybie przetargu nieograniczonego²². Umowy obejmowały również wykonanie dodatkowych działań w ramach Projektu LGW w ciągu danego roku, na który były zawierane i stanowiły niewielką część wszystkich robót wykonywanych w ramach udzielonych zamówień.

Umowy określały: przedmiot i zakres umowy, procedurę zlecenia prac, termin realizacji przedmiotu umowy, obowiązki zamawiającego, obowiązki wykonawcy – postanowienia ogólne, obowiązki wykonawcy w zakresie technologii realizacji przedmiotu umowy, obowiązki wykonawcy w zakresie personelu, podwykonawstwa, odbiorów, wynagrodzenia, warunków płatności, zabezpieczenia należytego wykonania umowy, kar umownych, ubezpieczenia, odstąpienia od umowy, zmiany umowy, porozumiewania się stron oraz rozstrzygania sporów.

(akta kontroli str. 169-227)

4. Działania dodatkowe w ramach Projektu LGW były realizowane przez ZUL-e w 2018 r., 2019 r. oraz 2022 r. na podstawie zawartych umów. Zlecenia na konkretne prace określały pozycję planu, lokalizację (adres leśny), zakres prac do wykonania

¹⁹ Zmiany metody zagospodarowania lasu na etapie rębnego użytkowania poprzez zastąpienie planowanego (wg PUL) sposobu zagospodarowania lasu, zmiany sposobu ochrony lasu przed szkodami od zwierzyny, innych czynników biotycznych oraz abiotycznych, wprowadzania podgonów oraz przedplonów, pozostawiania gruntów do naturalnej sukcesji na terenach nieleśnych.

²⁰ Tj. usług, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o lasach.

²¹ 2017 r. – jedna umowa, 2018 r. – cztery umowy, 2019 r. – pięć umów, 2020 r. – pięć umów, 2021 r. – cztery umowy, 2022 r. – sześć umów, 2023 r. – pięć umów.

²² Umowy na lata 2017-2021 zawarto w trybie art. 10 ust. 1 oraz art. 39-46 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (dalej: *pzp*), natomiast na lata 2022-2023 zawarto w trybie art. 129 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 129 ust. 2 oraz art. 132-139 ustawy z dnia 11 września 2019 r.

(grupe czynności, rodzaj czynności oraz jej opis), jednostkę miary, ilość i stopień trudności wykonania prac oraz termin ich realizacji i podpisy stron. Zrealizowane prace w ramach LGW Nadleśnictwo dokumentowało w protokołach odbioru robót w zakresie zagospodarowania lasu, które zawierały: pozycję planu, lokalizację (adres leśny), rodzaj wykonanych prac oraz ich ilość, stawkę i wartość oraz podpisy stron. Zawierały również informacje, że zadanie realizowane jest w ramach Projektu LGW, kod umowy, kod zadania oraz nr umowy. Wykonane działania dodatkowe, znalazły również odzwierciedlenie w sprawozdaniach z realizacji PW za wskazane lata.

(akta kontroli str. 228-320)

Przeprowadzone w trakcie kontroli NIK oględziny wybranych pięciu wydzieleń²³ o łącznej powierzchni 11,7 ha, na których prowadzono Projekt LGW wykazały, że w momencie zakładania LGW: w jednym przypadku²⁴ dokonano cięcia drzewostanu rębnią IIA, pozostawiając nasienniki w celu uzyskania odnowienia naturalnego, w jednym przypadku²⁵ dokonano podsiewu nasion dębu szypułkowego siewnikiem zagregowanym z pługiem leśnym metodą Sobańskiego, uprawa została ogrodzona. W kolejnym przypadku²⁶ działka została zalesiona (wcześniej działka rolna) dębem szypułkowym, lipą, klonem, jaworem oraz sosną, przed sadzeniem ogrodzono działkę, wyorano bruzdy pługiem leśnym, przeprowadzano również corocznie pielęgnację gleby, wykaszając chwasty z użyciem kosi spalinowej na wysięgniku. Na kolejnych dwóch wydzieleniach²⁷ wykonano podsadzenia II piętra pod okapem drzewostanu sadzonkami buka. Do podsadzenia ręcznie została zdarta pokrywa gleby na talerzach pod okapem drzewostanu. Sadzenie sadzonek również zostało wykonane ręcznie. Na wydzieleniach kondycja sadzonek była dobra i nie stwierdzono śladów ich usunięcia.

(akta kontroli str. 21-35)

Ze względu na przewidywany 30-letni okres trwałości Projektu LGW, Nadleśnictwo nie posiadało danych pozwalających na zdiagnozowanie czy działania dodatkowe zrealizowane w ramach LGW, przyniosły pozytywny efekt dla środowiska.

(akta kontroli str. 31-35)

5. Nadleśnictwo nie brało udziału w procesie szacowania ilości dodatkowo pochłoniętego CO₂, nie raportowało tego rodzaju danych do DGLP ani innych jednostek.

(akta kontroli str.31-35)

Nadleśnictwo nie uczestniczyło w procesie wykonywania obliczeń, ponieważ dane dotyczące szacunkowej zawartości węgla pozyskało automatycznie w trakcie generowania PW na udostępnionym portalu dla nadleśnictw wytypowanych do Projektu LGW, co opisano w *pkt 2 wystąpienia pokontrolnego*.

(akta kontroli str. 131-135)

Umowy na wykonanie przez ZUL kompleksowych usług z zakresu gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa, o których mowa w *pkt 3 wystąpienia pokontrolnego*, nie zawierały regulacji dotyczących emisji CO₂ wynikających z przeprowadzonych prac, w tym na potrzeby działań dodatkowych realizowanych w ramach LGW. Zgodnie

²³ 14-07-1-09-226c-00 (pow. wydzielienia 2,8 ha), 14-07-2-15-249-a-00 (pow. wydzielienia 1 ha), 14-07-2-15-292-g-00 (pow. wydzielienia: 2,13 ha), 14-07-1-10-428-d-00 (pow. wydzielienia: 5,23 ha), 14-07-2-13-165-h-00 (pow. wydzielienia 0,54 ha).

²⁴ 14-07-1-09-226c-00.

²⁵ 14-07-1-10-428-d-00.

²⁶ 14-07-2-13-165-h-00.

²⁷ 14-07-2-15-249-a-00, 14-07-2-15-292-g-00.

z § 6 ust. 1 i 2 zawieranych z ZUL umów, wykonawcy zobowiązali się do wykonania przedmiotu umowy przy wykorzystaniu technik oraz technologii gwarantujących minimalizację strat i zanieczyszczeń w środowisku naturalnym. Wykonawcy gwarantowali, że maszyny i inne urządzenia techniczne wykorzystywane do realizacji przedmiotu umowy będą: spełniać minimalne wymagania dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie użytkowania maszyn przez pracowników podczas pracy określone w przepisach wykonawczych do Kodeksu Pracy, utrzymywane w stanie sprawności technicznej i czystości zapewniającej użytkowanie ich bez szkody dla bezpieczeństwa i zdrowia osób je eksploatujących oraz środowiska przyrodniczego, w którym realizowane są prace, posiadać aktualne atesty, świadectwa dopuszczenia do eksploatacji, itp. o ile są wymagane przez odpowiednie przepisy prawa.

(akta kontroli str. 188-227)

6. Nadleśnictwo nie ponosiło kosztów na opracowanie PW oraz na sporządzanie sprawozdań z realizacji Projektu LGW, ponieważ PW wygenerowano za pomocą specjalnego portalu przygotowanego przez ZILP, a sprawozdania sporządzane według wzoru stanowiącego załącznik nr 6 do zarządzenia w sprawie realizacji Projektu LGW były przez pracowników Nadleśnictwa w ramach obowiązków służbowych, zgodnie z zakresami obowiązków.

(akta kontroli str. 431-442, 446)

W okresie kontrolowanym Nadleśnictwo na realizację zadań określonych w PW poniosło koszty w łącznej wysokości 1.557,9 tys. zł, a w poszczególnych latach realizacji Projektu LGW:

- 2017 r. – 8,5 tys. zł (koszty zrefundowane z Funduszu Leśnego na podstawie złożonego przez Nadleśnictwo wniosku),
- 2018 r. – 54,7 tys. zł (koszty własne),
- 2019 r. – 417,0 tys. zł (koszty własne),
- 2020 r. – 288,7 tys. zł (koszty własne),
- 2021 r. – 305,6 tys. zł (koszty własne),
- 2022 r. – 268,3 tys. zł (koszty własne),
- 2023 r. – 215,1 tys. zł (koszty własne)²⁸.

(akta kontroli str. 321-360)

W każdym przypadku do kosztów ponoszonych na realizację zadań określonych w PW, Nadleśnictwo zaliczało koszty usług leśnych (wynagrodzenie dla ZUL oraz dla OTL) oraz wartość wszystkich materiałów wykorzystywanych do wykonania prac (siatkę i słupki do budowy ogrodzeń, sadzonki drzew, nasiona do podsiewów itp.). W sprawozdaniach z realizacji PW nie wystąpiły przypadki, w których działanie dodatkowe było wykonane „bezkosztowo”. W sprawozdaniach odnotowano przypadki, gdzie w kolumnie „planowane” w kosztach widniała pozycja „0”, natomiast w kolumnie „wykonane” odnotowano koszt wykonanego działania. Dotyczyło to sytuacji, w których leśniczy nie zaplanował (z rocznym wyprzedzeniem) działania (np. pielęgnowania gleby lub remontu grodzienia), a w danym roku realizacji okazało się, że istnieje konieczność wykonania konkretnej czynności w ramach LGW lub zaplanowano np. odnowienie naturalne, ale ze względu na słabe owocowanie dębu nie zebrano odpowiedniej ilości żołądzy aby wykonać podsiew w danym roku.

(akta kontroli str. 431-442)

Koszty dotyczące Projektu LGW ewidencjonowano w sposób umożliwiający wyodrębnienie ich spośród pozostałych kosztów. Do każdego działania dodatkowego (do pozycji plan - która służyła do ewidencjonowania działań gospodarczych

²⁸ Wg stanu na dzień 30 września 2023 r.

do konkretnego wydzielenia leśnego), zaplanowanego do wykonania w danym roku w systemie informatycznym Lasów Państwowych (SILP) w polu „rodzaj informacji” wpisywano uwagi – LGW, a także kod umowy - GLGW1, co pozwalało na łatwe filtrowanie informacji oraz generowanie raportów.

Nadleśnictwo nie prowadziło osobnych kont księgowych na zdarzenia gospodarcze dotyczące LGW. Były one ewidencjonowane zgodnie z polityką rachunkowości obowiązującą w PGL LP, ale były dodatkowo oznaczone kodem umowy dotyczącym projektu (GLGW), dzięki czemu były możliwe do wyodrębnienia.

(akta kontroli str.321-360)

W 2017 roku środki finansowe w wysokości 8,5 tys. zł na utworzenie i funkcjonowanie LGW zostały przekazane Nadleśnictwu na zasadzie refundacji z Funduszu Leśnego. Nadleśnictwo na podstawie zestawienia dokumentów wystawiało notę księgową²⁹, którą następnie obciążało DGLP. Od 2018 roku wszystkie wydatki związane z Projektem LGW były pokrywane już ze środków własnych Nadleśnictwa. W całym okresie realizacji Projektu LGW środki finansowe wydatkowane były zgodnie z przeznaczeniem.

(akta kontroli str. 412-429)

W okresie kontrolowanym Nadleśnictwo osiągnęło przychody związane z realizacją Projektu LGW w łącznej wysokości 138,7 tys. zł brutto, z tego:

- 2018 r. – 10,6 tys. zł (faktura nr 181210029 z dnia 10.12.2018 r.),
- 2019 r. - 8,9 tys. zł (faktura nr 190310058 z dnia 19.03.2019 r. oraz faktura nr 191010038 z dnia 11.10.2019 r.),
- 2020 r. – 11,0 tys. zł (faktura nr 200910127 z dnia 30.09.2020 r. oraz faktura nr 201210105 z dnia 30.12.2020 r.),
- 2021 r. – 35,9 tys. zł (faktura nr 210510028 z dnia 11.05.2021 r. oraz faktura nr 211010024 z dnia 11.10.2021 r.),
- 2022 r. – 43,9 tys. zł (faktura nr 221010031 z dnia 10.10.2022 r.),
- 2023 r. - 28,4 tys. zł (faktura nr 230510058 z dnia 19.05.2023 r.).

Uzyskane przychody pochodziły ze sprzedaży Jednostek Dwutlenku Węgla (dalej: JDW) w jednostkach Lasów Państwowych uczestniczących w Projekcie LGW. JDW były przedmiotem sprzedaży usług ekosystemowych przez obszary leśne na aukcjach w formie elektronicznej. Sprzedającym była DGLP, która przedstawiała ofertę na zasadzie zsumowania ilości dwutlenku węgla pochłoniętego we wszystkich nadleśnictwach biorących udział w Projekcie LGW. Nadleśnictwo sporządzało kosztowe faktury obciążające DGLP. Wartość faktury była każdorazowo proporcjonalnie ustalana w stosunku do sumy wytworzonych JWD przez DGLP dla danego Nadleśnictwa.

(akta kontroli str. 361-411)

W 2017 roku Nadleśnictwo nie utworzyło składów drewna energetycznego, o których była mowa w § 1 ust. 1 pkt 2 zarządzenia Dyrektora Generalnego LP nr 2 z 17 stycznia 2017 r. w sprawie realizacji w formie wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych projektu rozwojowego o charakterze pilotażowym pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe”³⁰. Nadleśniczy wyjaśnił, że

²⁹ Nota księgowa nr 61 z dnia 28.11.2017 r. tytułem poniesionych kosztów zakupu sadzonek buka, podsadzenie II piętra oraz innych kosztów (usługa transportowa, koszty kurierskie, glikol, karton, naczynka, sitko).

³⁰ B. I. LP z 2017 r. Nr 2, poz. 17. (uchylone z dniem 1 stycznia 2018 r.).

tworzenie ww. składów nie było działaniem obligatoryjnym w ramach LGW³¹, w związku z tym nie utworzono składu drewna energetycznego.

(akta kontroli str. 447)

7. Nadleśnictwo za lata 2018-2022 sporządziło sprawozdania z realizacji PW w danym roku (dalej: *sprawozdania*)³². Sprawozdania zawierały wszystkie elementy i były sporządzone zgodnie ze wzorem określonym załącznikiem nr 6 do zarządzenia w sprawie realizacji Projektu LGW. Sprawozdania za 2018, 2019, 2021 i 2022 rok przygotowano w terminie do końca I kwartału roku następnego, natomiast sprawozdanie za 2020 rok zostało przygotowane z naruszeniem tego terminu, co szerzej zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 431-442)

W latach 2017-2022 w ramach realizacji Projektu LGW, zgodnie ze złożonymi sprawozdaniami z realizacji PW, zaplanowano i wykonano działania dodatkowe na łącznej powierzchni 223,71 ha, w tym:

- w 2018 r. planowany koszt realizacji działań na powierzchni ogółem 24,54 ha wyniósł 77,5 tys. zł brutto, natomiast faktyczny koszt wykonania działań na wskazanej powierzchni wyniósł 54,7 tys. zł brutto;
- w 2019 r. planowany koszt realizacji na powierzchni ogółem 66,6 ha wynosił 374,8 tys. zł brutto, natomiast faktycznie wykonano prace na pow. 70,5 ha, a koszt wykonania działań wyniósł 417,0 tys. zł brutto. Wykonano dodatkowe prace (W-REBN) na pow. 3,9 ha, które wg PW pierwotnie miały być zrealizowane w 2020 r.;
- w 2020 r. planowany koszt realizacji na powierzchni ogółem 45,25 ha wyniósł 269,8 tys. zł brutto, natomiast faktyczny koszt wykonania prac na pow. ogółem 45,25 ha i wyniósł 288,7 tys. zł brutto;
- w 2021 r. planowany koszt realizacji na powierzchni ogółem 46,54 ha wynosił 278,7 tys. zł brutto, natomiast faktyczny koszt wykonania na pow. ogółem 38,25 ha wyniósł 305,6 tys. zł brutto. Ze względu na panującą suszę i słabe owocowanie dębu, wykonanie W-DODO metodą Sobańskiego przeprowadzono na pow. 8,29 ha mniejszej niż planowano;
- w 2022 r. planowany koszt realizacji na powierzchni ogółem 31,8 ha wynosił 286,7 tys. zł brutto, natomiast faktyczny koszt wykonania na pow. ogółem 40,09 ha wyniósł 268,3 tys. zł brutto. W 2022 r. leśniczowie zdecydowali o dokonaniu dodatkowych zabiegów pielęgnacyjnych pielęgnacji gleby (pielenia upraw) na pow. 27,71 ha.

(akta kontroli str. 430-442)

W 2023 r. (na dzień 30.09.) działania dodatkowe wykonano na pow. 18,33 ha (58,83%) z 31,16 ha planowanych.

(akta kontroli str. 443)

Działania opisane w sprawozdaniach w zakresie ich rozmiaru (powierzchni) oraz kosztów, znajdowały potwierdzenie w protokołach odbioru prac realizowanych przez ZUL, co stwierdzono na podstawie protokołów odbioru prac potwierdzających ich wykonanie na poszczególnych na wydzieleniach, na których przeprowadzono oględziny, o których mowa w *pkt 4 wystąpienia pokontrolnego*. W jednym przypadku³³ koszt wykonanych działań dodatkowych W-ODOD wyniósł 4,2 tys. zł, w dwóch

³¹ Działania realizowane w ramach LGW były wybierane na poziomie Nadleśnictwa.

³² Sprawozdania za 2018, 2019, 2020, 2021 i 2022 rok.

³³ Adres leśny: 14-07-1-10-428-d-00.

kolejnych przypadkach³⁴ koszt wykonanych działań dodatkowych W-PODS wyniósł 13,3 tys. zł, a w przypadku działania dodatkowego³⁵ W-ZALES koszty wykonanych działań dodatkowych wyniosły 24,5 tys. zł. W przypadku działania dodatkowego³⁶ W-ONAT, Nadleśnictwo wykonało działania bez kosztowo.

(akta kontroli str. 228-321, 431-442)

8. Nadleśniczy w dniu 6 marca 2018 roku otrzymał do wypełnienia w formie elektronicznej obowiązkową ankietę, o której mowa w §18 ust. 1 pkt 1 lit. a zarządzenia w sprawie realizacji Projektu LGW. Natomiast nie otrzymał projektu listy przedsięwzięć do realizacji ze wskazań nabywców JDW celem dalszych uzgodnień.

Nadleśnictwo nie zaproponowało do realizacji, ani nie realizowało na swoim terenie żadnego przedsięwzięcia finansowanego ze środków uzyskanych ze sprzedaży JDW.

(akta kontroli str.448-450)

W okresie realizacji projektu LGW, bezpośrednim nabywcą JDW od Nadleśnictwa i ich dystrybutorem była DGLP, która zajmowała się dalszą sprzedażą JDW nabywcom zewnętrznym.

(akta kontroli str.361-411)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Sprawozdanie za 2020 rok zostało przygotowane przez Nadleśniczego i opatrzone elektronicznym podpisem kwalifikowanym dnia 12 kwietnia 2021 roku³⁷, to jest dwanaście dni po terminie³⁸. Zgodnie z §14 ust. 1 zarządzenia w sprawie realizacji Projektu LGW, nadleśnictwa będące wytwórcami JDW, przygotowują sprawozdania z realizacji PW w terminie do końca I kwartału roku następnego.

Nadleśniczy, wyjaśnił, iż: (...) *nieterminowe sporządzenie sprawozdania za 2020 rok związane było z panującą w tym czasie pandemią COVID-19 w Polsce. To z kolei wpłynęło na problemy kadrowe, m.in. nieobecności pracowników z uwagi na choroby i problemy z wprowadzeniem pracy zdalnej.*

(akta kontroli str.430-442, 444-445)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, nie formułuje uwag, natomiast przedstawia następujący wniosek:

Wniosek

Sporządzanie sprawozdań z realizacji PW, zgodnie z terminem określonym w §14 ust. 1 zarządzenia w sprawie realizacji Projektu LGW.

³⁴ Adres leśny: 14-07-2-15-292-g-00 – koszty w wys. 8,2 tys. zł; adres leśny: 14-07-2-15-249-a-00 – koszty w wys. 5,1 tys. zł.

³⁵ Adres leśny: 14-07-2-13-165-h-00.

³⁶ Adres leśny: 14-07-1-09-226-c-00.

³⁷ Na podstawie pisma przewodniego Nadleśniczego Zn. spr.: Z.011.2.2021 z dnia 7 kwietnia 2021 roku do Dyrektora RDLP dotyczącego przekazania sprawozdania z realizacji PW za 2020 r.

³⁸ Nadleśnictwa będące wytwórcami JDW przygotowują raz do roku sprawozdania z realizacji PW w terminie do końca I kwartału roku następnego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, 27 października 2023 r.

Kontroler
Katarzyna Smereczyńska
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze
p. o. wicedyrektora
Włodzimierz Stobrawa

.....
podpis

/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/

.....
podpis

/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/